

## МИТНА СПРАВА: РИЗИКИ, ВИКЛИКИ, МОЖЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

**Корогодова О. О.**, к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"  
*o.korogodova@kpi.ua*

Україна інтегрується в світовий ринок, який формується за певними правилами. Взаємовідносини України зі світовим простором характеризуються політикою помірною протекціонізму (вільна торгівля з використанням інструментів протекціонізму – тарифних та нетарифних регуляторів). Об'єктами митно-тарифних відносин є експорт (імпорт) товарів, послуг, капіталу, робочої сили; науково-технічна та науково-виробнича кооперація; кредитно-розрахункові операції; спільна діяльність; міжнародні орендні операції; проведення міжнародних виставок, тощо. Суб'єктами митно-тарифних відносин є країни, групи країн, міжнародні організації, транснаціональні компанії, юридичні особи, фізичні особи, між якими виникають економічні відносини.

Митна справа в Україні представляє собою політику держави, яка спрямована на встановлення порядку та умов переміщення через митний кордон України товарів і предметів, стягування митних платежів [1].

Організація митної справи в Україні налічує такі історичні періоди:

- 1) з 1991-го по 1996-й рік у вигляді Державного митного комітету України, що було створено першим указом першого Президента України у 1991 р. [2, с. 70];
- 2) протягом 16-ти наступних років митна справа реалізовувалась реорганізованим спеціалізованим органом виконавчої влади — Державною митною службою;
- 3) у 2012-му році було створено Міністерство доходів та зборів, до складу якого увійшли, зокрема, податкова та митна служби;
- 4) у 2014-му році відбувається утворення та подальша реструктуризація Державної фіскальної служби України;
- 5) 29.03.2017 р. Кабінет Міністрів України на основі рекомендацій Міжнародного валютного фонду, Митно-прикордонної служби США, Міністерства фінансів США та Європейської Комісії з орієнтацією на зведені фіскальні та митні стандарти Євросоюзу схвалив концепцію реформування Державної фіскальної служби [3];
- 6) з 18.12.2018 р. Кабінет міністрів схвалив постанову про реорганізацію Державної фіскальної служби шляхом поділу на Державну податкову службу та Державну митну службу [4], що і було зроблено протягом 2019-го року.

Основним наднаціональним регулятором митних відносин виступає Всесвітня митна організація (ВМО), що створена у 1952-му році як Європейська рада митної співпраці (ЄРМС). На першому засіданні ЄРМС у 1953 р. були присутні представники 17 країн-членів, а у 2020 р. ВМО представляє собою потужну впливову організацію, що охоплює 98% світової торгівлі та налічує 183 країни [5]. Україна приєдналась до ВМО у 1992 р. [6]. Як глобальний центр митної експертизи, ВМО є єдиною міжнародною організацією, яка має компетенцію у митних питаннях і може по праву називати себе "голосом міжнародного митного співтовариства" [7].

Митні органи виконують різні функції, серед яких найголовнішими є фіскальна, сервісна та функція національної безпеки. Фіскальна функція представлена можливістю стягування митних податків на користь суспільства. В багатьох країнах фіскальна функція виконується митними та податковими організаціями в структурі одного виконавчого органу.

Сервісну функцію митні органи виконують як постачальник державних послуг в сфері митного забезпечення, так звані "навколомитні" послуги. Виконання таких обов'язків має бути реалізовано таким чином, щоб максимально сприяти розвитку зовнішньоекономічної діяльності, наслідком чого стає зацікавлення економічних акторів у отриманні прибутків в такий спосіб, що, відповідно, призводить до поповнення Державного бюджету країни.

Функція національної безпеки — захист національних економічних інтересів державних органів, компаній та окремих індивідів. Останнім часом відбувається посилення значимості зазначеної функції в багатьох суспільствах. Так, після терористичної атаки 2001 р. в США, була усвідомлена проблема з нетиповим використанням механізмів міжнародної торгівлі (насамперед, міжнародних контейнерних та комбінованих перевезень), що можуть бути використані терористами [8].

Важливим показником ефективності системи розподілу доходів є відсоток митних платежів у загальних податкових надходженнях країни. За даними регіональної статистики ВМО (табл. 1), найвищий рівень цього показнику спостерігається в Західній та Центральній Африці (40,5%), та

найнижчий — в Європейських країнах (24,6%), що свідчить про різний рівень податкової дисципліни економічних акторів у зазначених регіонах. Для України цей показник складає 37% [9, с. 74].

Таблиця 1

**Показники митної статистики за регіонами світу**

| Регіон<br>Показник                                                     | Південна, Північна,<br>Центр.Америка та<br>Карибський басейн | Західна та<br>Центральна<br>Африка | Східна та<br>Південна<br>Африка | Північна<br>Африка,<br>Близький та<br>Середній<br>Схід | Європа | Далекий Схід,<br>Південно-Східна<br>Азія, Австралія<br>та Тихоокеанія |
|------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------------------|--------|-----------------------------------------------------------------------|
| Внесок митних<br>платежів у податкові<br>надходження, %                | 27,9                                                         | 40,5                               | 33,3                            | 36,2                                                   | 24,6   | 29,9                                                                  |
| Кількість вхідних<br>зареєстрованих<br>митних декларацій<br>(млн шт.)  | 72,5                                                         | 6,7                                | 7,6                             | 11,9                                                   | 136,2  | 101,1                                                                 |
| Кількість вихідних<br>зареєстрованих<br>митних декларацій<br>(млн шт.) | 26,8                                                         | 0,4                                | 7,1                             | 4,5                                                    | 104,4  | 122,4                                                                 |

\*) побудовано автором за даними [9]

Серед ризиків, викликів та можливостей, що стоять перед світовою спільнотою у 2020-му році, керівництво ВМО особливо виділяє:

1. міжнародну злочинність (корупція, криміналізованість);
2. занадто високий рівень протекціонізму окремих країн (так, останнім часом в світі виникло більше, ніж 40 торговельно-обмежувальних заходів, які призводять до торговельних воєн та збільшують рівень економічної нестабільності в світі);
3. відмивання грошей на основі торгівлі (2-5% світового ВВП);
4. електронна комерція, Індустрія 4.0, цифрове виробництво, блокчейн, великі дані [9].

У зв'язку із цими тенденціями, ВМО зазначає такі стратегічні цілі та пріоритети для країн-учасниць:

- сприяння підвищенню рівня національної та світової безпеки та гармонізації митних формальностей;
- ефективний та справедливий збір частки доходів (що особливо важливо для країн, де відсоток митних платежів в структурі загальних податкових надходжень має високе значення);
- економічна та соціальна ефективність митних відомств, безпека кордонів;
- зміцнення потенціалу (впливу) митних адміністрацій;
- відповідність поточного технічного та економічного забезпечення вимогам Індустрії 4.0, цифровізація економічних відносин; підвищення продуктивності митниць;
- аналітична робота (реалізація когнітивної, практичної та прогнозової функцій економічної науки) [9].

Митна справа представлена в Митному кодексі України такими видами діяльності: 1) встановлення порядку та умов переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення; 2) застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; 3) справляння митних платежів; 4) ведення митної статистики; 5) обмін митною інформацією; 6) ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності; 7) здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України; 8) запобігання та протидія контрабанді; 9) боротьба з порушеннями митних правил; 10) організація і забезпечення діяльності митних органів; 11) інші заходи, спрямовані на реалізацію державної митної політики [1].

Згідно з Митним кодексом України, “митна політика України представляє собою систему принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки..Митні інтереси України — це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення митної справи..Митна безпека — це стан захищеності митних інтересів України” [1].

Захищеність національних митних інтересів полягає в усуненні основних загроз безпеці країни, які можуть бути прямими і опосередкованими:

- недопущення нових конкурентів на світові ринки з боку країн-конкурентів (п.2 з переліку ризиків, що наведено вище);
- приховані конфлікти (інформаційні та економічні) та неприховані (військові дії);
- вплив на національну торговельну політику наднаціональних регуляторів локального та глобального рівнів тощо.

Таким чином, основними державними інтересами у врегулюванні питань національної безпеки при врахування ризиків, викликів та можливостей міжнародного співробітництва в митній сфері, є: створення надійної системи економічної безпеки; підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки; створення потужного оборонно-промислового комплексу; підвищення рівня науково-технічного, економічного, трудового, інформаційного розвитку; вирішення соціальних проблем для запобігання відтоку інтелектуальних ресурсів за кордон; побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах паритету та взаємної вигоди. Проблема реалізації зазначених положень буде поставлена у подальших дослідженнях автора.

#### **Список використаних джерел:**

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. Митний кодекс. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення 11.02.2020)
2. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: Монографія. Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2006. 332 с.
3. Сидорович О. Ю. Концепти реформування фіскальних органів України крізь призму мегатрендів глобального розвитку. NEW ECONOMICS: матеріали Міжнародного наукового форуму "NEW ECONOMICS – 2019» (м. Київ, 14-15 листопада 2019 р.): в 2-х томах. Т. 1; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2019. С. 114-118.
4. Офіційний сайт Верховної Ради України. Постанова Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п> (дата звернення 11.02.2020)
5. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. Список країн-учасниць. URL: <http://www.wcoomd.org/en/about-us/wco-members/membership.aspx> (дата звернення 12.02.2020)
6. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. Список членів організації із датою вступу URL: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/wco-members/list-of-members-with-membership-date.pdf?db=web> (дата звернення 12.02.2020)
7. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. Що собою являє ВМО? URL: <http://www.wcoomd.org/en/about-us/what-is-the-wco.aspx> (дата звернення 12.02.2020)
8. Пашко П. В., Ємець А. В. Щодо деяких підходів до здійснення аналізу стану із запровадженням нововведень у митній справі з позиції забезпечення митної безпеки держави. Митна безпека : науковий журнал. Ірпінь : Університет державної фіскальної служби України, 2018. Вип. 2. С. 145-148.
9. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. Звіт за 2018-2019 рр. URL: [http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/annual-report-2018\\_2019.pdf](http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/media/annual-reports/annual-report-2018_2019.pdf) (дата звернення 12.02.2020)